

7. 05

გამოცემა როზალია ბერიძისა.

გად.

გურულ-მეგრელისა.

38465

საქართველოს
საზღვარგარეო
მინისტროს
ბიბლიოთეკა

ფასი 3 კ. ვანკევი.

სტამბა და
კარნაუხოვისა. ქუთ.

უყოფა თუ არა ყველას მიწა?

ბრძოლაში ჰპოვებ შენს უფლებას!

რუსეთში მიწა ბევრია. მარტო შიდა რუსეთის მიწები, დონის მხრისა, კავკასიისა, ციმბირისა, პოლონეთისა და ფინლანდიის მიწები რომ არ ჩავთვალოთ, 391 მილიონ დესეტინაზე მეტი იქნება. ეს რიცხვი ცოტა არ არის—სასეირნოდ საკმაოა! ვინ ჰფლობს ამ მიწას?

გლეხები, მემამულენი, ვაჭარნი, საუფლისწულო უწყება, მონასტრები და ქალაქები. ხაზინას დაწვრილებითი ცნობები აქვს ამ მიწების შესახებ. გამორკვეულია ის, თუ რამდენია მიწა, ვის ეკუთვნის, რამდენია მცხოვრები, გლეხი, მემამულე და სხვა. თითოეული დესეტინა გამოანგარიშებული აქვს, თითოეული სული აწე-

რილი ჰყავს, იმიტომ რომ მიწიდანაც და ხალხიდანაც ხაზინამ უამოსავალი უნდა აიღოს.

ვინ არის ჩვენს სახელმწიფოში ყველაზე უფრო მდიდარი მიწით? ესეც დაწვრილებით არის გამორკვეული. შიდა რუსეთის, ესე იგი 49 გუბერნიის გლეხების ხელში ახლა ითვლება 134 მილიონი დესეტინა, სხვების ხელში კი 257 მილიონი. სხვა ნაირად რომ ვსთქვათ, გლეხებს ორჯელ ნაკლები მიწა აქვთ, ვიდრე მემამულეებს და სხვებს.

მერმე დიდი კია რუსეთში გლეხების რიცხვი? 49 გუბერნიაში, როგორც გამოანგარიშებულია, $76\frac{1}{2}$ მილიონი გლეხი სცხოვრობს. მათს ხელში 134 მილიონი დესეტინაა. ყველა ეს მიწები რომ ავიღოთ, და გლეხებს თანაბრად დავურიგოთ, თითოეულ გლეხს ორ დესეტინაზე ნაკლები ერგება.

მემამულეების ხელში-კი ძლიერ ბევრი მიწაა. ესეც დაწვრილებით არის გამოან-

გარიშებული. მემამულე თავად აზნაურებს ახლა 91 მილიონ დესეტინაზე მეტი აქვთ. სულ ასეთი მემამულე კი ნახევარ მილიონზე ნაკლებია; სხვა ნაირად რომ ვთქვათ, ერთი მემამულე უდრის 170 სულ გლესს. ე. ი. გლესები 170 ჯერ მეტნი არიან მემამულეებზე. თითოეულ სულ მემამულეზე ას ოთხმოც-და ათ დესეტინაზე მეტი მიწა მოდის.

აი რანაირად არის განაწილებული მიწა: ორთა შუა რიცხვით თითო მემამულეს აქვს 190 დესეტინაზე მეტი, თითოეულ სულ გლესს კი—ორ დესეტინაზე ნაკლები. მართალია, ზოგიერთ მემამულეს სულ რამოდენიმე დესეტინა აქვს, მაგრამ, სამაგიეროდ, სხვებს რამოდენიმე ასი ათასი დესეტინა მოეპოვებათ, ხოლო ორთა შუა რიცხვით მაინც გამოდის, რომ თითოეულ სულ გლესს 95 ჯერ ნაკლები მიწა აქვს, ვიდრე მემამულეს.

ახლა ის ვიკითხოთ: რამდენი მიწა აქვს საუფლოსწულო უწყებას? შვიდ-ნახევარი მილიონი დესეტინა—ეს მხოლოდ შიდა

რუსეთის 49 გუბერნიაში. სხვა ადგილებში ამ უწყებას კიდევ აქვს დიდ-ძალი მიწა: თითქმის ყველა გუბერნიაშია საუფლისწულო მიწები. საუფლისწულო მიწა ნიშნავს სამეფო საგვარეულოს მიწებს, ე. ი. იმ მიწებს, რომელიც ეკუთვნის თვითონ მეფეს და მის ნათესავებს—მთავრებს. მაშასადამე, სამეფო სახლიც მემამულეა, და ძლიერ დიდიც. თვითოეულ დიდ მთავარს დაახლოვებით, რამდენიმე ასი ათასი დესეტინა მიწა აქვს.

შველამ იცის, რომ დიდი მთავრები აუარებელ ფულს ხარჯავენ, ხოლო მეურნეობას თვითონ არ მისდევენ. ამიტომაც მათ ასე ჰქმნეს: ერთად გამოაწყვეს განსაკუთრებული უწყება, რომელსაც უწოდეს საუფლისწულო, და დანიშნეს განსაკუთრებული გამგე-მმართველები; ხოლო სხვა და სხვა გუბერნიაში გახსნეს „საუფლისწულო კანტორები“ და თვითეულ კანტორაში დააყენეს თითო მმართველი იმ გუბერნიის საუფლისწულო მიწების განსაგებლად. საუფლისწულო მამულების მართვა-გამგეო-

ბაში თვით დიდი მთავრები მონაწილეობას არ იღებენ, ხოლო ყოველ წლოვით მოგებას ინაწილებენ და უშრომლად ფულს იღებენ. მათ საქმეებს განაგებენ მოხელენი, რომელთაც სახელმწიფო ჯამაგირები ეძლევათ. ამნაირად, შემოსავალს ამ მიწებიდან იღებს მეფის სახლყოფილობა, ხოლო მათის მიწების განსაგებლად, თვალყურის სადევნებლად ხარჯს იხდის ხალხი...

მაგრამ ამ საუფლისწულო, ე. ი. სამეფო სახლის მემკვიდრეობითი მიწების გარდა, თითოეულ დიდ მთავარს კიდევ თავისი პირადი, „საკუთარი“ მიწები აქვს, რომელსაც თვითონ განაგებს ყოველისავე „უწყების“ გარეშე თავიანთის მოურავებით.

შველაზე მეტი მიწა კი თვით მეფესა აქვს. იგი ყველაზე უფრო დიდი მემამულეა მთელს რუსეთში. მას საკუთარი მამულები აქვს რუსეთის სახელმწიფოს სხვა და სხვა ადგილას. შველა საუკეთესო მიწები ან მეფის ხელშია ან და დიდ მთავრებისა. მეფეს აქვს არა ნაკლებ ერთ მილიონ დესეტინისა.

არც სამღვდელოების, ესე იგი მონასტრებისა და ეკლესიების, ხელშია ნაკლები მიწები, ეს მიწებიც ასი ათას ან და მი-

ლიონ დესეტინობით უნდა ვიანგარიშოთ. არც წმინდა მამებმა დაივიწყეს თავიანთი თავი, — სულ საიქიოზე ხომ არ უნდა იფიქრონ!

ზარდა ამისა, ბევრი მიწა აქვს ხაზინას, — რომელსაც სახელმწიციოს უწოდებენ. სახელმწიფო მიწები ხაზინას ეკუთვნის, ე. ი. მთელ სახელმწიფოს, მაშასადამე მთელ რუსეთის ხალხს. მაგრამ მაგარიც ის არის რომ ამ მიწებს განაგებს და ჰპატრონობს არა თვით ხალხი, არამედ მეფის მთავრობა, ბიუროკრატია, რომელიც ხალხის მიერ არ არის არჩეული, ხალხის გასაჭირს ყურადღებას არ აქცევს, ხალხს არაფერში ანგარიშს არ აძლევს, ხალხისაგან არ არის დამოკიდებული და დაჰპატრონებია სახელმწიფოს მთელის მშრომელ ხალხის საზარალოდ.

შიდა რუსეთის 49 გუბერნიაში ხაზინას აქვს $150\frac{1}{2}$ მილიონი დესეტინა მიწა. შველთაზე მეტი მიწა ხაზინის ხელშია. შვებერთელა ტყეები სამხრეთ და სამხრეთ-აღმოსავლეთ გუბერნიებში ხაზინას ეკუთვნის. ნახევარი პერმის გუბერნიისა და ნახევარზე ცოტა ნაკლები ვიატკის გუბერნიისა ეკუთვნის ხაზინას. ეს ორი გუბერნია ნი-

მუშად მოვიყვანეთ, ყველგან ასეა. შველა ზემოდ ჩამოთვლილს გარდა, დიდ ძალი ადგილები აქვს ხაზინას თვალუწვდენელ ციმბირში, კავკასიასა და თურქესტანში.

მაშასადამე, საქმის ვითარება ასეთია: სამეფო გვარეულობას, ხაზინას, მონასტრებს, კერძო მემამულეებს, ერთი სიტყვით, ყველას დიდ ძალი მიწა აქვთ და მხოლოდ გლეხებსა აქვთ ცოტა მიწა. ადგილ-მამულმა თავი მოიყარა იმათ ხელში, ვინც არა მუშაობენ, ხოლო გლეხებს, რომელნიც დღეს ღამესთან ასწორებენ, მიწის სივიწროვით სული ხდებათ. მიწით მადღრები არიან ისინი, ვინც მაზე არა მუშაობენ, ხოლო ვინც მიწაზე შრომობს და თავის ოფლითა და სისხლით რწყავს, ნახევრად მშიერი სცხოვრობს. მიწაც მშიერია და მხვნელიც.

აი, ასე უსამართლოდაა დანაწილებული მიწა დღეს რუსეთში.

აი, ამის გამო ბიუროკრატია და სასულიერო წოდების წარმომადგენელი ზოგჯერ ხალხს რას ეუბნებიან: თუნდაც რომ სამართლიანად დანაწილდეს მთელი მიწა, მაინც ყველას არ ეყოფაო... ეს ტყუილია. რომ ავიღოთ ყველა ეს 391 მილი-

ონი დესიატინა კარგი მიწა და მივცეთ საზოგადო სასარგებლოდ მთელ მშრომელ მიწის მუშა ხალხს, სამართლიან დანაწილების დროს, თვითეულს, ბავში და ქალიც რომ ვიანგარიშოთ, ერგებოდა არა ნაკლებ ოთხის დესეტინისა, ხოლო თვითოეულ გლეხის ოჯახს (ოჯახში ორთაშუარიცხვით ხუთი სული რომ ვიანგარიშოთ) ერგება არა ნაკლებ ოცის დესიატინისა.

მაშასადამე, სიცრუვეა, ჭორია ის, ვითომ რუსეთის სახელმწიფოში მშრომელ ხალხისთვის საკმაო მიწა არ მოიპოვება.

მიწა ბევრია, მაგრამ ბიუროკრატის არა ჰსურს მშრომელ ხალხს მისცეს იგი.

მიწა ბევრია, მხოლოდ საჭიროა ცოდნა, როგორ შეიძლება მისი მიღება. საღმრთო წერილში სწერია: „ეძიებდეთ და ჰპოვებდეთო“.

„ჰი, მაგრამ როგორ შეიძლება მოპოვებაო“, იტყვის ბევრი.

ბევრი გლეხი ღმერთს ევედრება, ღვთის იმედი აქვს, ის თუ გვიშველის რამესო. მაგრამ ღმერთი ხომ ღმერთია და „ხელი გაანძრიე და ნაშველი იქმნები“, ეს ერთი; მეორე: აბა აქ ღმერთი რა შუაშია, როდესაც დედა მიწა ხალხმა დაჰყო ერთმა-

ნეთში უსწორ-მასწოროდ?—ეს უსწორ-მასწორობა კაცის ბრალია, მაშასადამე, პასუხიც კაცებმა უნდა აგონ. მიწის უსწორ-მასწორობის მოსპობა თვით მშრომელი ხალხის საქმეა. მთავრობისა და მდიდრების იმედი ტყულიად ნუ ექმნება მშრომელ ხალხს. მთავრობა იმას არ იზამს, რომ მთელი მიწა მშრომელ ხალხს გადასცეს. მთავრობა არაფრის გულისათვის არ დადგება მშრომელ ხალხის მხარეზე,

აკი იყო გლეხების საქმე პოლტავისა და სხვა გუბერნიებში. მერე, ვის მხარეზე დადგა მაშინ მთავრობა? რასაკვირველია, ბატონებისა და არა გლეხების მხარეზე. არც ერთ დროს, არც ერთ ქვეყანაში მთავრობას არ დაუკმაყოფილებია გლეხები მიწებით. მაშასადამე, საქმე აშკარაა: გლეხებს თავდაპირველად თავიანთ თავის იმედი უნდა ჰქონდეთ. ტყულიად-კი არ არის ნათქვამი: არავინ გლეხს არ დაეხმარება, თუ თითონ თავის თავს არ დაეხმარაო. თითონ უნდა ჩავარდეს ჭკუაში, თითონ უნდა მოვიდეს გონს.

აი რას ამბობს სინამდვილე: რუსეთის სახელმწიფოში ბევრი მიწაა, ძლიერ ბევრი, ციმბირიც რომ არ ჩავთვალოთ. მი-

წა ყველას ეყოფა. ხოლო არა ჰყოფნი იმიტომ, რომ მიწა ხალხის ხელში-კი არა, კერძო მფლობელობის ხელშია და განაწილებულია უკანონოდ, უსამართლოდ, გლეხების არასასარგებლოდ, არა სასარგებლოდ მთელის რუსეთის ხალხისა და სახელმწიფოსთვის.

სამართალი-კი მოითხოვს, რომ მიწა ბატონებისა, თავად-აზნაურებისა და სხვა ამ გვარების ხელიდან გადავიდეს მშრომელ ხალხის ხელში. სამართლით, მიწით უნდა სარგებლობდეს ის, ვინც იმას ამუშავებს და სანამ იგი მაზე მუშაობს. იმუშავებ—წაიღე მიწა, მიატოვე მუშაობას—გადაეცი იგი იმ საზოგადოებას, სადაც მიწა იმყოფება, საზოგადოება-კი მოსძებნის, ვის გადასცეს მიწა ხელ-ახლა სასარგებლოდ. აი, როგორია სამართალი! ვინც მუშაობს მთელი შემოსავალიც იმისი უნდა იყოს: ეს შემოსავალი ხომ მის მარჯვენის ნაყოფია! მუშა კაცს რომ წაართვა შრომის ნაყოფი, შემოსავალი და უსაქმურებს გადასცეთ—ეს დიდი უსამართლობაა; ამის შეწყნარება ყოველად შეუძლებელია.

შსამართლობაა, რომ გლეხები იჯარის ფასს აძლევენ მიწის მფლობელებს, რადგანაც მიწის პატრონები თვითონ არ მუ-

შაობენ, გლეხები-კი მუშაობით წელში სწყდებიან. უსამართლობაა რომ მშრომელი გლეხები თავიანთ ნაშრომით სხვებს ჰკვებავენ, აძლევენ დიდს შემოსავალს, ხოლო თავიანთ შრომისთვის კი ცოტა რჩებათ. უსამართლობაა, რომ 76¹/₂ მილიონი გლეხი ჯანს იგდებს სხვათა საკეთილდღეოდ. როგორც უნდა შეხედო კაცმა საქმეს, ცხოვრების ამგვარი წყობილება უსამართლოა, უკანონო და არა ხელსაყრელი მთელის ხალხისთვის.

სამართლე რომ ვთქვათ, სულ პირველი და ყველაზე უფრო საჭირო საქმე მთელი რუსეთის ხალხის სიკეთეა. ხოლო რუსეთის ეხლანდელ წყობილების დროს მთელი სახელმწიფო გადადებულია ხალხის მაწუხებელ მაძლართა საკეთილოდ და საბედნიეროდ. ძალიან მოხერხებულად არიან მოწყობილნი: ფლობელ მიწას უმუშევრად; მკიან იქ, სადაც არ დაუთესიათ.

მართნი ამბობენ; „ჩვენ მიწები მემკვიდრეობით მივიღეთო“, მეორენი გაიძაზიან: „ჩვენ მიწები ვიყიდეთ, ჩვენის სისხლით აღებული ფული მიგვიცია“, სხვები ლაპარაკობენ: „ჩვენი ადგილები ჩვენმა წინაპრებმა თავიანთის შრომით შეიძინესო“,

აი, როგორი უცოდველნი და წმინდა-

ნი აღმოჩნდნენ. ყველა ამისთანა ბატონებს გლახმა უნდა ჰკითხოვს: „თქვენ თითონ-კი მიწას საკუთარის ხელებით ამუშავებთ თუ არა?“

— არა, არ გვიმუშავნია და არც ვმუშაობთო, — იტყვიან ისინი.

— თქვენის შრომით ხომ არ გამოკეთდა მიწა! თქვენმა წინაპრებმა ხომ არ დაიმუშავეს? — ისევ ჰკითხავენ გლახები.

— არა, იმათ-კი არა, ყმა გლახებმა, დროებით ვალდებულმა გლახებმა, მოჯამაგირე გლახებმა, მოიჯარადრე გლახებმა დაიმუშავესო, — იტყვიან.

— ამ ნაირად გამოდის, რომ სულ გლახებმა და გლახებმა, თქვენ კი თვითონ რა? ჰკითხავენ გლახები.

— იმათ ხომ დიდი ხანია მიიღეს, რაც ჩვენგან ერგებოდათ.

— ჩვენ ვიცით „რაც ერგებათ“. რისთვის მოხდა, რომ მათ წილად ნაკლები ერგოთ, ვიდრე თქვენ? ისინი მუშაობდნენ და ვერ გამდიდრდნენ, თქვენ კი არ გიშრომიათ და გამდიდრდით. როგორ მოხდა ის, რომ თქვენ თქვენის არ კეთებისათვის მიიღეთ და იღებთ ბევრჯერ მეტს შემოსავალს, ვიდრე მშრომელი მხენელ-მთესვე-

ლები თავიანთის დიდის შრომისთვის? როცა მოსავლის საქმე გაყოფამდის მიღება: მუშას გროში, ხოლო მიწის პატრონთ— მანეთები.

მიწა ხომ ჩვენი საკუთრებაა— იტყვიან ზოგიერთები.— აი, თურმე რა ყოფილა! საკუთრება! კარგი თქმაა! დიდი ხანია კი, რაც თქვენ ადამიანებით ვაჭრობდით და ადამიანებს ძაღლებში სცვლიდით? მაშინაც ხომ იმას გაიძახოდით, რომ არ შეიძლება ყმების წართმევა, იმიტომ, რომ ისინი „საკუთრებაა?“ საქმეც ის არის, რომ ძარცვა-გლეჯით ყველაფერი შეიძლება, ხოლო სიმართლითა და სამართლით— არც ადამიანით, არც მიწით ვაჭრობა, არ შეიძლება არ შეიძლება არც ყიდვა და არც გაყიდვა, არც მემკვიდრეობით გადაცემა. მაშასადამე, არც მიწის საკუთრება შეიძლება იყოს. ყველაფერი, რაც მიწას მოაქვს, მშრომელ გლეხების წყალობაა, სხვები კი მათის ნაშრომის სასყიდლად მხოლოდ თავის გამოსაკვებს აძლევენ, დანარჩენს ჯიბეში იღებენ. სხვის შრომით ჯიბის გასქელება— ეს ხომ ყაჩაღებმაც იციან დიდს შარა გზაზე. ჩვენებურად კი ასე უნდა: ვისი ხელებითაცაა

დამუშავებული მიწა, იმას უნდა ეკუთვნოდეს ნაყოფიც.

„სიმართლით ქვეყანა არავის მოუჭამიაო“. მამული, ფულით ნაყიდი, მაინც წანაგლეჯი მამულია. აგრეთვე მამული, მემკვიდრეობით მიღებული ეს ნიშნავს უშრომლად მიღებულ მამულს, წართმეულს, იმ კაცებისაგან, რომელთაც თავიანთ შრომით მიწა გააუმჯობესეს და დამუშავეს; ხოლო იმას, ვინც თვითონ ამუშავებს მიწას, იმას რა? გული გიკვდება კაცს, როცა ხედავ, რომ ვინც თესავს, ის არაფერს არ იშვის.

ამ ნაირად: მიწით უნდა სარგებლობდეს ის, მხოლოდ ის, ვინც თავის საკუთარ ხელებით მუშაობს და სანამ იგი ამ მიწაზე მუშაობს.

სიმართლით და სამართალით მშრომელი გლეხ-კაცობა უნდა აღდგეს თავდაპირველად თავის დიდებულ საზოგადო სახალხო საქმისთვის. მან უნდა მიიღოს მიწები მემამულეთა, სამღვდელოებისა, საეკლესიო, სამონასტრო და საუფლისწულო უწყებისა.

სახელმწიფო მიწები ხომ ისედაც სახალხო მიწებია, იმიტომ რომ ეს მიწები მთელის რუსეთის ხალხის საკვიდრებელია.

მეფის მთავრობა მხოლოდ განაგებს მიწებს. რადგან იგი ცუდად განაგებს და იმის განკარგულებისაგან არავითარი სარგებლობა არა აქვთ გლეხებთ, — მხენელ-მთესველებს — ამიტომ თვით მშრომელმა გლეხ-კაცობამ უნდა განაგოს მიწების საქმე, სახელმწიფო მოხელეთა გარეშე და აი რა ნაირად:

ჟველა მიწას, რომელიც, ხალხთა შორის განაწილებით, მიწერილ იქნება თემზე, უნდა განაგებდნენ თემის მცხოვრებნი. ყველა მიწას, რომელიც იმავე დანაწილებით, მიწერილი იქნება მაზრაზე, უნდა განაგებდნენ პირადად ან თავიანთის რწმუნებულების, არჩეულ პირების შემწეობით, მთელის მაზრის მცხოვრებნი. ჟველა მიწას, რომელიც მიწერილი იქნება გუბერნიაზე, უნდა განაგებდნენ, თავიანთ რწმუნებულების ხელით მთელის გუბერნიის მცხოვრებნი. ჟველა მიწას, რომელიც მთელს რუსეთის სახელმწიფოშია, უნდა განაგებდეს თავიანთ რწმუნებულ, ამორჩეულ კაცების შემწეობით, მთელის რუსეთის ხალხი.

ჟველა თემს უფლება უნდა ჰქონდეს, თავისუფლათ აირჩიოს რამდენისამე წლით რწმუნებულები და ჰგზავნონ ისინი

თავის სამაზრო ქალაქში, რომ იქ განაგონ მთელი მაზრის საქმეები და ანგარიში აძლიონ, პასუხი აგონ, მთელის მაზრის მცხოვრებთა წინაშე. შველა მაზრას უნდა ჰქონდეს უფლება თავის მიერ ამორჩეული კაცები გაჰგზავნოს საგუბერნიო ქალაქში. ამ ამორჩეულმა კაცებმა უნდა აწარმოვონ ყველა საქმეები გუბერნიისა და აგრეთვე აძლიონ ანგარიში ხალხს და პასუხი აგონ.

დი, ეს არის ნამდვილი სამართლიანი მოწყობა რუსეთის საქმეებისა.

როცა რუსეთის სახელმწიფო ამ ნაირად იქმნება მოწყობილი, მაშინ მთელის სახელმწიფოს მმართველი იქმნება თვით ხალხი და არა არა-მკითხვე ბიუროკრატია. და როცა თვითონ ხალხი იქნება მმართველი, მაშინ მიწის საქმესაც მოაწყობს, როგორც რიგია, — გამოაცხადებს მიწას საზოგადო კუთვნილებად და მაშინ მიწა ყველა მშრომელს ეყოფა.

მაშასადამე, მეფესა და ღმერთს კი არ უნდა ვებოტინებოდეთ ჩვენ ეხლა, არამედ ერთმანეთში უნდა მოვილაპარაკოთ და საერთო შეთანხმებით უნდა დავიწყოთ ბრძოლა მიწისა და თავისუფლებისათვის.

33

8 975